

SOSYAL REFAH DEVLETİ BAĞLAMINDA SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE TÜRKİYE AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

SOCIAL SERVICE POLICIES IN THE SOCIAL WELFARE STATE THE CASE OF TÜRKİYE

Mehmet Şirin ÇETİN*

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan
Üniversitesi, SBMYO,
cetinmehmetsirin34@gmail.com

ORCID:
0000-0001-8181-744X

Özet

Çalışmanın amacı, sosyal refah devleti bağlamında sosyal hizmet politikalarını ele almak ve Türkiye açısından bir değerlendirme yapmaktır. Bu kapsamda çalışmanın problemi, sosyal refah devleti anlayışıyla sunulan sosyal hizmet politikaları genel olarak neyi ifade etmektedir ve neden istenen etkililiğe ulaşamamaktadır. Çalışma verileri derinlemesine literatür taraması ile elde edilmiş ve bu verilerden yola çıkılarak gerekli analizler yapılmıştır. Bilindiği gibi devlet, toplumda çeşitli nedenlerle dezavantajlı olarak tanımlanabilecek olan yoksul, yoksun, engelli, kadın vb. bireylerin kendi imkânları ile ulaşamadıkları hizmetleri kendilerine sunmaktadır. Bu hizmetleri sunan devlet şekli ise sosyal refah devletidir. Sosyal refah anlayışı içerisinde yoksunluk çeken toplum üyelerine yönelik politikalar sosyal hizmet politikaları şeklinde sunulmaktadır. Sosyal hizmet, farklı yaşam tecrübesine sahip bireylerin yaşadıkları olumsuzluklarla mücadele edebilmeleri için onlara katkıda bulunarak destek olmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de de sosyal hizmetler sosyal refah devleti anlayışı çerçevesinde kamusal olarak sunulmaktadır. Türkiye’de sosyal hizmet bağlamında sosyal yardımları yapma konusunda genel yetkili kamu kurumları belediyeler, il özel idareleri ve sosyal yardım vakıflarıdır. Türkiye’de ikinci dünya savaşında başlayan sosyal hizmet politikaları günümüzde en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Ancak sosyal hizmet politikalarının özellikle Türkiye açısından henüz istenen seviyede olmadığı da ortadadır. Çünkü sosyal hizmet politikalarının tüm muhataplarına ulaşmadığı görülmektedir. Toplumsal önemi yüksek bir konuyu devletin rolü bakımından ele alması çalışmanın önemini göstermektedir. Bu yönü ile çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Refah Devleti, Sosyal Hizmet, Türkiye.

Abstract

The aim of this study is to examine social service policies within the context of the welfare state and to evaluate them from the perspective of Türkiye. In this context, the problem addressed by the study is what social service policies offered within the framework of the welfare state generally represent and why they fail to achieve the desired effectiveness. The data for the study were obtained through an in-depth literature review, and the necessary analyses were conducted based on this data. As is well known, the state provides services to individuals who can be defined as disadvantaged in society for various reasons, such as the poor, the deprived, the disabled, women, etc., which they cannot access on their own. The form of government that provides these services is the welfare state. Within the welfare state concept, policies aimed at deprived members of society are presented in the form of social service policies. Social services aim to support individuals with different life experiences by contributing to their ability to cope with the adversities they face. In Türkiye, social services are also provided publicly within the framework of the welfare state concept. In Türkiye, the public institutions with general authority to provide social assistance in the context of social services are municipalities, provincial special administrations, and social assistance foundations. Social service policies in Türkiye, which began during the Second World War, have now reached their highest level. However, it is clear that social service policies, particularly in Türkiye, have not yet reached the desired level. This is because social service policies do not reach all their intended recipients. The fact that the state is addressing an issue of high social importance demonstrates the importance of this study. In this respect, it is believed that this study will contribute to the literature.

Keywords: Social Welfare State, Social Work, Türkiye.

Başvuru Tarihi/ Received:
08.10.2025

Kabul Tarihi/Accepted:
21.12.2025

ARAŞTIRMA MAKALESİ

ISSN 2618-6217

To cite this article / Atıf için: Çetin, M. Ş. (2025). Sosyal Refah Devleti Bağlamında Sosyal Hizmet Politikaları ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, 229-244.

1. Giriş

Bazı çalışmalar, üzerinde yaşadığımız dünyadaki kaynakların bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olduğunu (Yolcuoğlu, 2012: 145) ileri sürse de ekonomik yaklaşıma göre doğada kaynaklar kıttır (Ünsal, 2010: 11) ve bu kıt kaynakların dağılımında optimal dengenin sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan toplumların salt ekonomik gelişmişlik seviyesini yakalaması yeterli değildir. Aynı zamanda ekonomik gelişmişlik seviyesinin toplumun geneline eşit ve adil bir şekilde dağıtılmasının sağlanması da önemlidir. Burada, adil dağıtım ilkesi önemli bir kavram olarak ele alınmalıdır. Çünkü toplumdaki her birey aynı seviyede çalışma kabiliyetine sahip olmayabilir. Toplumda bazı bireyler çeşitli nedenlerle çalışma kabiliyetlerini kaybetmiş veya çalışma imkânlarına ulaşmaktan yoksun kalmış olabilir. Tam da bu noktada sosyal hizmet politikaları bu bireylerin refah seviyesini korumak için devreye girmektedir. Nitekim bu özelliği ile bazı tanımlarda sosyal hizmet bir insan hakları mesleği (Çoban, 2017: 253) olarak ele alınabilmektedir. İnsan hakları mesleği olarak nitelendirilmesinin gerekçesi ise sosyal hizmet politikaları sayesinde toplumda temel yaşamsal kaynaklara ulaşma güçlüğü çeken birey veya grupların bu meslek mensupları sayesinde bu kaynaklara ulaşmalarının sağlanmasıdır.

Toplumsal olarak kaynakların yeniden dağıtılması yoluyla bireyler arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi ancak yoksullara organize bir biçimde yardım yapılması anlamına gelen sosyal refah (Parlak, 2011: 730) düşüncesinden doğan sosyal refah devleti sayesinde sağlanabilir. Bu bakımdan sosyal refah devleti özellikle sanayi toplumunun ortaya çıkardığı eşitsizlikleri gidermek için çeşitli politikalar yoluyla piyasaya müdahale etmektedir. Bilindiği gibi klasik piyasa ekonomisi anlayışında devlet piyasaya müdahale etmemekte ve dengenin kurulmasını piyasa koşullarına bırakmaktadır. Ancak bu anlayışın oluşturduğu tahribatlar sonucu yoksulların ve yoksunların kaynaklara ulaşamaması eleştirileri beraberinde getirmiştir (İnce, 2015: 84). Devlet müdahalesi olmadan bazı kesimlerin hayatta kalamayacağı görülünce, devletin piyasalara yeniden müdahale etmesi gerektiği anlayışı kabul görmeye başlamıştır.

Türkiye’de refahı toplumun geneline yaymak ve toplumda dezavantajlı olarak tanımlanabilecek olan bireylere yardım sağlamak için çeşitli politikalar geliştirilmektedir. Sosyal refah devleti anlayışı çerçevesinde geliştirilen bu politikalar çoğunlukla kamu otoriteleri olan il özel idareleri, belediyeler ve diğer kurumlar tarafından yerine getirilmektedir.

Çalışma, sosyal refah devletinin bir uygulama biçimi olan sosyal hizmet konusunu Türkiye açısından değerlendirerek ele alması bakımından bir bütünlük arz etmekte olup bu açıdan benzer çalışmalardan farklıdır. Bu minvalde çalışmanın amacı, fırsat eşitliğinin teminatı olması bakımından sosyal adaletin (Barry, 2017: 20) tesis edilmesi için önemli bir mekanizma olduğuna inanılan sosyal hizmet kavramını sosyal refah devleti açısından genel hatları ile teorik çerçevede ele almak ve Türkiye'deki durumu değerlendirmektedir. Bu açıdan çalışmanın alana katkı sunması umulmaktadır. Çalışmanın oluşturulmasında teorik çerçeveden faydalanılmıştır. Bu çerçevede bilimsel çalışmalar, raporlar ve diğer kaynakların referans alındığı çalışmanın araştırma sorusu "sosyal refah devleti anlayışıyla sunulan sosyal hizmet politikaları genel olarak neyi ifade etmektedir ve neden istenen etkililiğe ulaşamamaktadır" şeklindedir. Bu çerçevede çalışmada aşağıdaki sorulara cevap verilmeye çalışılacak ve sonuç kısmında bazı politika önerileri paylaşılacaktır:

- ✓ Sosyal refah devleti nedir,
- ✓ Sosyal hizmet nedir,
- ✓ Türkiye'de sosyal hizmet anlayışı ne durumdadır,
- ✓ Sosyal refah devleti anlayışıyla sunulan sosyal hizmet politikaları genel olarak neyi ifade etmektedir ve neden istenen etkililiğe ulaşamamaktadır?

2. Sosyal Refah Devleti ve Sosyal Hizmet

Çalışmanın teorik arka planının daha iyi anlaşılabilmesi açısından sosyal refah devleti ve sosyal hizmet kavramının ana hatları ile ele alınması yararlı olacaktır. Bu kapsamda derinlemesine literatür taraması yöntemi ile öncelikle sosyal refah devletine, sonrasında ise sosyal hizmet kavramına sırasıyla değinilecektir.

2.1. Sosyal Refah Devleti

Toplum için kapsayıcı bir kavram olan devletin tanımı konusunda bir fikir birliği olduğunu söylemek güçtür. Çünkü tarihin farklı dönemlerinde farklı devlet tanımları yapılmıştır. Ancak genel hatları ile bir tanım yapmak gerekirse devlet, iktidarın kaynağı ve siyasal toplumun çatısı olarak siyasal birleşme ile toplumsal bütünlüşmeyi simgelemektedir (Kapani, 1983: 18). Devletin bu temel tanımından yola çıkarak modern zamanlarda toplumsal ihtiyaçlardan doğduğu düşünülen sosyal refah devletinin tanımı da yapılabilir. Sanayi toplumunun gelişmesi ile kapitalist sistem bazı toplumsal sorunların doğmasına yol açmıştır. Bu sorunlardan olan işsizlik ve sosyal güvenlik eksikliği gibi toplumun geneline ilgilendiren sorunları ancak devletin giderebileceği sorunlardır. Bu kapsamda, sosyal refah devleti; bireylere ve ailelere asgari gelir

güvencesi sunan, onları toplumsal risklere karşı korumayı taahhüt eden, sosyal güvenlik olanakları sağlayan ve toplumsal konumları ne olursa olsun tüm yurttaşlara eğitim, sağlık, barınma gibi sosyal hizmet alanlarında belli bir standart getiren bir devlet biçimidir. (Şenkal, 2005: 276).

Sosyal refah devleti, bireylere gerektiğinde nakdi yardımların yanında, eğitim olanakları, konut hizmetleri, işsizliği azaltıcı politikalar, gelecek güvencesi oluşturan adımların atılması konularında ekonomik hayata müdahale eden devlet anlayışıdır. Sosyal refah devleti, sıralanan hizmetleri özel kesimin hizmetlerini düzenleyerek yapabileceği gibi kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla bizzat kendisi de yapabilmektedir (Aktan & Özkıvrak, 2008: 19). Bundan dolayı geçtiğimiz yüzyılda sosyal refah devleti anlayışının gelişmesi ile kamu harcamaları içerisinde sosyal yardımların önemli bir artış gösterdiği görülmektedir (Berkay, 1980: 2; Gökbayrak, 2017: 81). Sosyal Refah Devleti'nde devletin temel işlevi vatandaşlara iyi bir yaşam sağlamaktır ve bu onun aynı zamanda varlık sebebi (Wallace, 1950: 383) olarak yoksullara ve diğer yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek bakımından birçok ülkenin anayasasında yer almaktadır (Kim, 2003: 265).

Sosyal refah devletinin doğuşu sanayi toplumunda yaşanan sorunların giderilmesi için girişilen arayışların bir sonucudur (Durdu, 2009: 42). Nitekim birinci ve ikinci dünya savaşları ve bu iki savaş arasında yaşanan Büyük Buhran¹ devlet müdahalesi olmadan *'her arz kendi talebini yaratır'* düşüncesinin doğru olmadığını ve bazı kesimlerin kaynaklara ulaşmada sorunlar yaşadığını bize göstermiştir. Bu durum bize sosyal refah devleti anlayışı çerçevesinde piyasanın nispeten de olsa devlet tarafından düzenlenmesi gerektiğini de ispatlamıştır (Gökbunar & Kovancılar, 2008: 252). Sosyal refah devleti, sosyo-ekonomik alana müdahale ederek sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, istihdam gibi alanlarda oluşan eşitsizlikleri gidermeyi amaçlamaktadır (Şaylan, 1995: 2). Toplumun geneline yayılmak istenen "refah", mutluluk, bolluk ve genel olarak memnun olmayı ifade ederek sadece hayatta kalmayı değil sağlıklı ve halinden memnun olarak hayatta kalmayı ifade etmektedir (Heywood, 2014: 371-372).

Modern toplumların yaşadıkları sorunların çeşitlenmesi ve artması sosyal refah devletinin görevlerinin farklılaşmasına ve artmasına yol açmıştı (Rakıcı & Kurşun, 2016: 136). Sosyal refah devleti, bir ödev olarak vatandaşların durumları ile ilgilenir ve bu kapsamda onlara asgari yaşam koşullarını sağlayarak refahlarını artırmayı hedefler

¹ 1929 yılında önce Amerika Birleşik Devletleri'ni daha sonra bütün dünyayı etkileyen ve tarihe *"Büyük Buhran"* olarak geçen ekonomik krizdir (Terzioğlu ve Çağla, 2021: 893).

(Soysal, 1997: 229). Sosyal refah devleti, piyasa güçlerinin birey için ortaya çıkarabileceği tahribata karşı bilinçli bir şekilde ortaya çıkmıştır (Toprak, 2015: 153).

Piyasa koşullarında her arzın kendi talebini yaratacağı (Aksoy, 2004: 134) düşüncesinin yeterince işlemediği ve toplumdaki çeşitli kesimlerin temel yaşamsal kaynaklara ulaşmada zorluklar yaşamasından ortaya çıkan Sosyal Refah Devleti'nin modern dönemdeki uygulama biçimi olan sosyal hizmet anlayışı bahsi geçen temel yaşamsal kaynakların muhataplarına ulaştırılması şeklinde ele alınabilir.

2.2. Sosyal Hizmet

Yaşanan toplumsal aksaklıkların giderilmesinde önemli bir disiplin olduğu genel kabul gören sosyal hizmet kavramının literatürde üzerinde tam uzlaşılmış bir tanımı olmasa da Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) sosyal hizmeti, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri üzerinde temellenmektedir (Ünal & Gedik, 2022: 59). Tanımın devamında kavram toplumda sosyal değişimi destekleyen, insanların iyilik durumun geliştirilmesi için insan ilişkilerinde sorun çözmeyi, insanı güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlayan ve bunun için insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak insanların çevreleri ile etkileşim noktalarına müdahale eden bir meslek şeklinde açıklanmıştır (Duyan, 2010: 6). Bu tanım sosyal hizmet kavramının sadece insan ve insan davranışı ile ilgilenen bir disiplin olmadığını aynı zamanda bireyin çevresine de odaklandığını göstermektedir (Topuz & Öz, 2014: 150).

Sosyal hizmet; bireylerin sorunlarla baş etme ve sorun çözme kapasitelerini geliştirerek onların refahlarını artırmayı hedeflemektedir. Bu hedefle geliştirilen kamusal politikalarla onları kaynaklarla buluşturan bir sistemdir (Artan & Özkan, 2020: 3). Meslek olarak sosyal hizmet, yoksullukla mücadele eden, ezilen ve incinen insanları güçlendirerek iyilik hallerini artırmayı ve bütün insanların temel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan (Çifci & Gönen, 2011: 149) uygulamalı bir disiplindir (Kutlu, 2023: 52).

Sosyal hizmet mesleği kendine özgü bir misyonu, bilgi temeli, değer sistemi, etik kuralları ve repertuarı olan bireyin kendisi ve onun sosyal çevresine odaklanan ekonomik ve psikososyal eksende sorunları çözen bir yapıdır (Oral & Tuncay, 2012: 94). Sosyal hizmet, toplumsal işlevlerini yerine getiremeyen birey ve aileleri destekleyerek (Erbay, 2019: 50) onları tekrar topluma entegre etmeyi amaçlayan ve tüm toplumların gerekliliği konusunda hemfikir olduğu bir disiplindir (Genç & Barış, 2024: 96).

Sosyal hizmet, temelde uzman ve hizmete muhtaç odak arasında oluşan ilişki sonucu varlık kazanan bir süreçtir (Özateş, 2010: 86) ve bu süreç özelde bireyi genelde toplumu geliştirmeyi amaçlayan bir meslek olarak karşımıza çıkabilmektedir (Aykut & Güloğlu, 2023: 403; Öztürk, 2009: 105). Bir meslek olarak sosyal hizmet dezavantajlı konumda bulunan bireylere yönelik sosyal politikalara odaklanmıştır (Topuz & Öz, 2014: 150). İnsan odaklı bir anlayışa sahip olan (Selcik & Güzel, 2016: 461) sosyal hizmet, hizmet sunmak için hedef kitlesini yaşlı, engelli, kadın, çocuk, genç, mülteci, yoksul bireyler oluşturmakta olup bu bireylerin karşılaşılabileceği yoksulluk, işsizlik, göç, şiddet, ihmal, istismar ve evsizlik gibi durumlar da çalışma alanına giren konuları ihtiva etmektedir (Akyıldız, 2017: 68; Kuruhalil vd., 2020: 2).

Sosyal hizmet, farklı yaşam tecrübesine sahip bireylerin yaşadıkları olumsuzluklarla mücadele edebilmeleri için onlara katkıda bulunarak destek olmayı amaçlamaktadır (Cankurtaran & Beydili, 2016: 2). Yine sosyal hizmet ve sosyal politika toplumda birlikte yaşayan bireylerin sorunlarını çözme yoluyla onların streslerini azaltmayı ve işlevselliklerini artırmayı hedeflemenin (Yolcuoğlu, 2012: 145) yanında toplumun sosyal değişim ve kalkınmasına katkı sunmasını amaçlamaktadır (Sehman & Yolcuoğlu, 2020: 13). Bu açıdan sosyal hizmet özel gereksinimi olan grupların kendilerinin çözemedikleri sorunlarını çözmelerine yardım eden bir alandır (Apak, 2018: 124).

234

Mahiyeti gereği uygulamaya dönük bir disiplin olan (Zengin & Çalış, 2017: 1261) sosyal hizmet bazı durumlarda toplumsal sorunlara tek başına müdahale etmede yetersiz kalabilir. Bu durumda diğer disiplinlerden destek sağlanabilir. Örneğin, yaşlılık ile birlikte insanlarda birçok sorun ortaya çıkabilmektedir. Bu yaşlarda ortaya çıkan sorunları gidererek yaşam kalitesinin geliştirilmesi için sadece bir mesleğin müdahalesi yetersiz kalabilir. Bu nedenle, sosyal hizmet uzmanları ile birlikte *“doktorlar, hemşireler, psikologlar, sosyologlar, fizyoterapistler, ev ekonomistleri, diyetisyenler, iş uğraşı terapistleri, profesyonel bakım elemanları ile sağlık ve sosyal hizmet alanında görevli diğer meslek elemanları ekip çalışması anlayışı içerisinde, yaşlı nüfusun yaşam kalitesinin iyileştirilmesi sürecine katkıda bulunabilirler”* (Danış, 2009: 76-77).

Afetlerin oluşmasından sonra oluşan toplumsal tahribatların giderilmesinde de sosyal hizmet önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü doğal afetler aniden meydana gelmekte ve toplumun dengesini alt üst etmektedir. Doğal afetlerin ardından toplumun düzenini yeniden sağlamak ve afetle baş etme yetisini kazandırmak için çok disiplinli bir eşgüdüm gerekmektedir (İbiş & Kesgin, 2014: 227) bu eşgüdümü sağlamada sosyal hizmet önemli bir rolü üstlenebilmektedir. Doğal afetlerin son yıllarda Türkiye’de ve dünyada ortaya çıkardığı trajediler sosyal hizmetlerin bu konudaki önemini ortaya koymaktadır.

3. Türkiye’de Sosyal Hizmet Anlayışının Genel Durumu

Sosyal hizmet anlayışı Türkiye açısından ele alındığında kendine özgü koşulların mevcut olduğu görülmektedir. Bu açıdan Türkiye’nin gelişmekte olan ülke statüsünde bulunması ve buna bağlı olarak mağdur kitlenin yüksek olmasından dolayı sosyal hizmet anlayışı önemli bir yere sahiptir (Yolcuoğlu, 2012: 146). Osmanlı döneminde sosyal hizmet anlamında yapılan sosyal yardımlar devlet tarafından yapılan yardımlar; dini hassasiyetler dolayısıyla verilen sadaka, zekât ve fitre yardımları; lonca ve vakıflar yoluyla yapılan yardımlar olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. Osmanlı devletinde son yıllarda kurulan Askerî Tekaüt Sandığı ile askeri personele modern bir sosyal güvenlik sistemi uygulanabilmıştır (Türkoğlu, 2013: 277-278).

1930 yılında uygulama alanı bulan 1580 sayılı kanun ile ilk defa Belediyelere yaşlıların korunması, yaşlı evleri yapılması ve yönetilmesi yetkisi verilmiştir. Bu kapsamda aceze evleri, güçsüzler yurdu, düşkünler evi ve huzurevi adı altında yatılı yaşlı kuruluşları kurulmuştur (Şeker & Kurt, 2018: 16). Korunmaya muhtaç engellilerin, yaşlıların ve çocukların bakımlarının ve rehabilitasyon faaliyetlerinin yapılması için Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 1983 yılında kurulmuştur (Kılıç & Yılmaz, 2018: 6).

Sosyal hizmet anlayışının toplumun rehabilite edilmesi gereken bireyleri açısından da uygulamaları mevcuttur. Bu açıdan Türkiye’de alkol ve madde kullanım bozukluğu tanılı hastaların rehabilitasyonu maksadıyla Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri kurulmuş ve 10 Mart 2019 tarihinde yayınlanan Resmi Gazete ile belirlenen usul ve esaslara göre bu merkezlerin görevleri *“madde bağımlıları ve yüksek risk grubu ve/veya yakınlarına danışmanlık ve bilgilendirme hizmetlerinin sunulduğu ve madde bağımlısı olan hastaların ayaktan veya yatarak farmakolojik ve psikososyal tedavi ve rehabilitasyonlarının yapıldığı merkezler olarak hizmet vermektedir”* şeklinde sıralanmıştır (Şamar & Buz, 2022: 223). 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile tüm kademelerde belediyelere yetki verilmiş ve yaşlılar konusunda da hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemlerin uygulanmasına karar verilmiştir (5216, 2004: md. 7/v).

Türkiye’de sosyal hizmet alanında hareketlilik 2000’li yıllarda artmıştır. Nitekim bu yıllardan sonra sosyal yardımlar, aile ve çocuk refahı, adli sosyal hizmet, tıbbi sosyal hizmet, engelli refahı, yaşlı refahı ve sosyal hizmet eğitimi gibi konular popüler olmaya başlamıştır (Alptekin vd., 2017: 2). İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temeline

sunulan sosyal hizmetler insanların çevreleri ile girdiği etkileşimler sonucu yaşadığı zorlukları aşmaları konusunda kendilerine destek sunmaktadır (Duyan vd., 2008: 34).

Türkiye’de sosyal hizmet bağlamında sosyal yardımları yapma konusunda genel yetkili kamu kurumları belediyeler, il özel idareleri ve sosyal yardım vakıflarıdır (Zengin vd., 2012: 134). Uzun yıllar sosyal hizmetler alanında icracı kurumlar olarak il merkezlerinde Sosyal Hizmet Koordinasyon Kurulları ve İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde Sosyal Hizmet Müdürlükleri faaliyet göstermiştir. Bu müdürlükler 1963 yılında, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulması ile faaliyete başlamıştır (Yeler, 2019: 15).

14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuş ve Başbakanlığa bağlı bir Genel Sekreterlik olarak hizmet sunmaya başlamıştır. 9 Aralık 2004 tarihinde 5263 Sayılı Kanun çıkarılarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Hacımahmutoğlu, 2009: 141);

“2011 yılında ise, sosyal hizmet ve sosyal yardım veren kurumları tek bir çatı altında toplamak amacıyla 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında faaliyet göstermeye başlayan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), sosyal yardım faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarını kullanarak, ülke genelindeki tüm il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla yürütmektedir.”

Türkiye’de sosyal hizmet anlayışı çerçevesinde atılan adımlar sırasıyla aşağıdaki gibidir (Kesgin, 2012: 47; Zengin vd., 2012: 137-140);

- 1977 tarihli “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun”
- 1982 tarihli “İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin 2684 sayılı Kanun”
- 1983 yılında 2828 sayılı yasa ile “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)”
- 1986 yılında “Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)”
- 1992 yılında “Yeşil Kart Kanunu”

- 2004 tarihli “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin 5102 sayılı Kanun”
- 2004 tarihli ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”
- 2005 tarihli ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”
- 2005 tarihli ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”

Bu kurumlardan SHÇEK, toplumda korumaya ve bakıma çocuk, yaşlı, özürlü ve aileleri hedef almaktadır. SYDTF ekonomik göstergeler gereği toplumun en alt kesimini temsil eden yoksullara çeşitli ayni ve nakdi yardımlar yaparak onların refahını korumayı hedeflemektedir. Yeşil Kart uygulaması ise, Türkiye’de yoksulların sağlık haklarını karşılamak için atılmış ileri bir adımdır. Bu adım sayesinde yoksul kesimin sağlık anlamında tedavi giderleri kamu tarafından karşılanmaktadır (Kesgin, 2012: 47).

2018 yılında yayınlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiş ve yeni bakanlığın adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak belirlenmiştir (Yeler, 2019: 279). 2025 yılı itibari ile bakanlık Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ismi ile aynı faaliyetlerine devam etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2025).

Türkiye açısından sosyal hizmet anlayışı ve kapasitesi kamunun ekonomik olanaklarının gelişmesine paralel olarak artış göstermektedir. Geçmişe kıyasla günümüzde daha geniş bir kitlenin sosyal hizmet olanaklarından yararlandığı düşünülmektedir. Bu gelişmelere rağmen henüz Türkiye’de sosyal hizmet kapasitesinin istenen seviyede olduğunu söylemek de güçtür. Bu açıdan Türkiye’de sosyal hizmet harcamalarını gösteren aşağıdaki tablonun paylaşılması uygun görülmüştür:

Tablo 1 incelendiğinde çalışmanın önceki bölümlerinde de açıklandığı gibi Türkiye’de yıllar itibari ile sosyal hizmet harcamaları 2022-2023 yılları arasında artış göstermiştir. Sosyal koruma yardımlarının toplamı idari ve diğer harcamalar çıkarıldıktan sonra 2022 yılında 1.267.995 iken 2023 yılında 2.645.267’ye yükselmiştir. Artışın birçok nedeni olabilir ancak ana faktörün devletin sosyal hizmet kapsamını genişletecek ekonomik düzeye ulaşması olduğu düşünülmektedir. Yine, Türkiye’de sosyal koruma kapsamında emekli/yaşlı, dul/yetim ve engelli/malul maaşı alan kişi sayısı 2022 yılında 14 milyon 851 bin iken, %13,8 artarak 2023 yılında 16 milyon 893 bin kişiye yükselmiştir. Sosyal koruma kapsamında maaş yardımı alan kişi sayısı 2022 yılında 15 milyon 630 bin iken, 2023 yılında 17 milyon 719 bine yükselmiştir (TÜİK, 2025). Dolayısıyla tablo verileri

yardım alan kişi sayısı ile birlikte ele alındığında yardımların bir artış gösterdiği anlaşılabilmektedir.

Tablo 1: Sosyal Koruma Harcamaları (2022-2023)

	2022	%	2023	%
Sosyal Koruma Harcamaları Toplamı	1.291.155	100,0	2.693.497	100,0
İdari Masraf ve Diğer Harcamalar	23.160	1,8	48.230	1,8
Sosyal Koruma Yardımları Toplamı	1.267.995	98,2	2.645.267	98,2
Hastalık/Sağlık Bakımı	397.020	30,7	809.343	30,0
Engelli/Malul	42.333	3,3	80.023	3,0
Emekli/Yaşlı	567.453	43,9	1.175.190	43,6
Dul/Yetim	150.219	11,6	263.219	9,8
Aile/Çocuk	83.903	6,5	190.465	7,1
İşsizlik	14.414	1,1	24.186	0,9
Sosyal Dayanışma Biriktirme ve Yardım Sandığı	12.656	1,0	102.842	3,8

Kaynak: TÜİK, 2025

4. Sonuç

Devlet, insanlık tarihinin en önemli organizasyonlarından biridir. Bu özelliği ile devlet, toplum arasında çıkabilecek eşitsizlikleri giderebilme yeteneğine sahiptir. Doğanın bir kanunu olarak toplumdaki bütün bireyler temel yaşamsal kaynaklarına aynı oranda ulaşamayabilirler. Temel yaşamsal kaynaklara ulaşamayan bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için devletin devreye girerek bu bireylere pozitif anlamda katkı sunması gerekmektedir. Toplumdaki bu eşitsizlikleri gideren devlet bireylerin ihtiyaç duydukları sosyal, ekonomik ve kültürel olanakları karşılıksız yapan sosyal refah devletidir.

Sosyal refah devleti, bireylere ve gruplara gerektiğinde nakdi yardımların yanında, eğitim olanakları, konut hizmetleri, işsizliği azaltıcı politikalar, gelecek güvencesi oluşturan adımların atılması konularında ekonomik hayata müdahale ederek yardım eden devlet anlayışıdır.

Sosyal refah devleti, toplumun ihtiyaç duyduğu olanakları kendilerine sosyal hizmet politikaları ile sunmaktadır. Sosyal hizmet politikaları, sosyal adalet ve temel insan hakları temelinde toplumdaki sosyal değişmeyi desteklemek için bireylerin problemlerle bahsedebilmeleri için onların sorunlarını çözme kapasitelerini geliştirerek onların refahlarını artırmayı hedeflemektedir.

Türkiye’de sosyal hizmet kapsamında toplumda refah seviyesini artırmak için kamu tarafından yapılan çalışmaların tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen modern anlamdaki gelişimi ikinci dünya savaşından sonra dünyadaki örneklerini referans alarak gelişmiş ve asıl yasal dayanağına 1961 anayasası ile kavuşmuştur. Özellikle kamusal olanaklarında gelişmesi ve iktidardaki siyasi partilerin yaklaşımları bu alandaki harcama miktarlarını artırabilmiştir. 1980 sonrası küreselleşme hareketi ile dünyadaki sosyal hizmet örnekleri Türkiye’de uygulanabilmiştir. Ayrıca Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olmak için attığı adımlar da sosyal politikaların gelişmesine ve değişmesine uygun zemin hazırlamıştır (Karataş vd., 2019: 195).

Çalışma sosyal refah devleti anlayışı içinde sosyal hizmet anlayışını ele alarak Türkiye’deki mevcut durumu ele almakla sınırlandırmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler sonucunda Türkiye açısından aşağıdaki politika önerilerinin sunulmasının uygun olacağı düşünülmektedir:

- ✓ Sosyal hizmetlere erişilebilirlik artırılmalı,
- ✓ Etkili sosyal hizmet sunumu için iyi işleyen bir örgütsel organizasyon kurulmalı,
- ✓ Örgütsel organizasyonun ihtiyaç duyduğu nitelikli personel temin edilmeli,
- ✓ Kamusal bütçeden sosyal hizmet için ayrılan pay artırılmalı ve gerekirse yeni kaynaklar oluşturulmalı,
- ✓ Asıl ihtiyaç sahibi ve muhtaç kitlenin tespiti için etkili bir değerlendirme ve denetleme süreci geliştirilmelidir.

Sonuç olarak her insanın insan onuruna yakışan temel düzeyde yaşam hakkına sahip olması ve bu hak kapsamında kaynaklara ulaşması önemlidir. Kaynakların dağıtılması noktasında devlet mekanizması tarihin her döneminde üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmıştır. Devletin sosyal hizmet politikaları yoluyla toplumdaki dezavantajlı grupları desteklemesi aynı zamanda toplumsal refahı da artırmaktadır. Toplumsal refah toplumun genelinin huzur içinde yaşamasını temin etme kapasitesine de sahiptir. Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmet harcamalarının genel düzeyi artmakla birlikte, bu harcamaların sosyal yardım talebini ne ölçüde karşıladığına dair kapsamlı ve güncel karşılaştırmalı verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Aile ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı'nın 2024 Faaliyet Raporuna göre 4,2 milyon kişi gıda yardımı, 805 bin kişiden fazla birey yaşlılık yardımı, 4,1 milyon hane elektrik yardımı almıştır. Mevcut kaynakların yeterliliğini değerlendirmek, hizmetlerin etkinliğini artırmaya yönelik politika önerileri geliştirebilmek açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'de sosyal harcamaların toplam talebi karşılama oranı, hedef gruplara ulaşma kapasitesi ve ek yatırım ihtiyacının büyüklüğü ayrıca yapılacak araştırmaların odak noktasını oluşturabilir. Türkiye açısından son yıllarda sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin artışı söylenebilir. Ancak ilgili hizmetlerin asıl muhataplarına ulaşması için kamu otoritesinin bu hizmeti sunmak için iyi bir organizasyon kurması ve bu organizasyonu da düzenli bir denetime tabi tutması gerekmektedir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %100

Çıkar Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Lisans: Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı ile lisanslanmıştır.

Ethical Statement: It is hereby declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study, and that all sources utilized have been properly cited in the reference list.

Author Contribution Statement: The contribution rate of the 1st author is %100

Conflict of Interest Statement: The author declare that there is no conflict of interest.

Funding: No external funding was used to support this research.

License: This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Kaynaklar

Aktan, C. C., & Özkivrak, Ö. (2008). *Sosyal refah devleti*. İstanbul: Okutan Yayınları.

Akyıldız, Y. (2017). Dünyada ve Türkiye'de evsizlik ve uygulamaları. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 67-91.

Aksoy, S. (2024). Arz ve talebi birlikte say. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 131-135.

Alptekin, K., Topuz, S., & Zengin, O. (2017). Türkiye'de sosyal hizmet eğitiminde neler oluyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28(2), 50-69.

Apak, H. (2018). Türkiye'de sosyal hizmet lisansüstü tezlerinin göç bağlamında değerlendirilmesi. *Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 123-135.

Artan, T., & Özkan, A. O. (2020). Afetler ve sosyal hizmet. *Journal of Adem*, 1(1), 47-54.

Aygün, O., Ertemel, S., & Doğan, B. (2023). Kıt kaynakların paylaşılması: Talepler problemi literatürü üzerine bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 989-1004.

Aykut, N., & Güloğlu, F. K. (2023). Göçmenlerin sosyal uyumlarının ayrımcılığa dönüşmesine karşı çok kültürcü sosyal hizmet. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 397-412.

Barry, B. (2017). *Sosyal adalet neden önemlidir* (E. Kılıç, Çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Berkay, F. (1980). 1980-2010 döneminde sosyal refah devleti çerçevesinde Türkiye’de sosyal güvenlik harcamalarının gelişimi. *Vizyoner Dergisi* (Süleyman Demirel Üniversitesi), 4(9), 1-20.

Cankurtaran, Ö., & Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 145-160.

Çoban, R. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.

Daniş, M. Z. (2009). Türkiye’de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet uygulamaları açısından bazı çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 67-84.

Durdu, Z. (2009). Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: Sosyal refah devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 37-50.

Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.

Duyan, V., Sayar, Ö. Ö., & Özbulut, M. (2008). *Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak: Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber*. Ankara: Öncü Basımevi.

Erbay, E. (2019). Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42), 41-64.

Genç, Y. & Barış, İ. (2024). Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerinden Yönetimin İşlevselliği. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 2(32), 95-117.

Gökbunar, R., & Kovancılar, B. (1998). Sosyal refah devleti ve değişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 251-266.

Gökbayrak, Ş. (2017). Değişen refah devletleri ve sosyal yardımlar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7(1), 71-90.

Gökçearslan Çifci, E., & Gönen, E. (2011). Sosyal hizmet uygulamalarında etik karar verme süreci. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 149-160.

Hacimahmutoğlu, H. (2009). *Türkiye’de sosyal yardım sisteminin değerlendirilmesi* (Uzmanlık tezi, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara).

Heywood, A. (2014). *Siyaset teorisine giriş* (H. M. Köse, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.

İbiş, E., & Kesgin, B. (2014). Türkiye'de sosyal hizmet ve medikal kurtarma açısından Yalova, Van ve Simav depremlerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 225-234.

İnce, M. (2015). Piyasa Ekonomisi ve Özgürlük. *Sayıştay Dergisi*, (98), 75-96.

Kapani, M. (1983). *Politika bilimine giriş* (3. bas.). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Karataş, K., Başçılar, M., & Taşci, A. (2019). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin Etkileri Bağlamında Türkiye Sosyal Politikasının Değişimi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 195-218.

Kaya Kılıç, A., & Yılmaz, S. (2018). Türkiye’de ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik kurum bakım hizmetleri ve bu hizmetlerde sosyal hizmet uygulamaları. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 5(1), 1-14.

Kesgin, B. (2012). Sosyal politikanın en önemli kurumu: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. *İnsan Hakları Yıllığı*, 30(12), 41-54.

Kim, M. (2003). Social welfare system. *Social Indicators Research*, 62/63, 265-289. <https://doi.org/10.2307/27527096>

Kuruhalil, İ., Özyazıcı, A., & Hosseinneshad, F. (2020). Türkiye’de COVID-19 pandemisi döneminde sosyal hizmet. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-18.

Kutlu, Ö. (2023). Sosyal Gelişimin Teşvikinde Sosyal Hizmet Politikaları. https://www.researchgate.net/profile/Oezge-Kutlu-3/publication/371635699_Sosyal_Gelisimin_Tesvikinde_Sosyal_Hizmet_Politikaları/links/648cb90095bbbe0c6ecd3792/Sosyal-Gelisimin-Tesvikinde-Sosyal-Hizmet-Politikaları.pdf (Erişim Tarihi: 14.11.2025).

Oral, M., & Tuncay, T. (2012). Ruh sağlığı alanında sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumlulukları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 93-114.

Özates, Ö. S. (2010). Sosyal hizmet etiğinin felsefi temelleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 85-97.

Öztürk, A. B. (2009). Sosyal hizmet etiğinde farklı yaklaşımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 105-116.

Parlak, B. (2011). *Kamu yönetimi sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık.

Rakıcı, C., & Kurşun, A. (2016). Sosyal refah devletinin tarihi süreci ve günümüz bazı refah devletlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(2), 135-156.

Sehman, H., & Yolcuoğlu, İ. (2020). Açıköğretim sosyal hizmet bölümü mezunlarının gözünden Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin işlevselliği. *Sosyal Politika Dergisi*, 1(1), 12-26.

Selcık, O., & Güzel, B. (2016). Sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanı ve sosyal hizmet uygulamasının Türkiye ölçeğinde değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(46), 461–469.

Soysal, M. (1997). *100 soruda anayasanın anlamı* (11. bas.). İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Şamar, B., & Buz, S. (2022). Bağımlılık rehabilitasyonunda sosyal hizmet uygulamaları: Erenköy Bahar Modeli. *Bağımlılık Dergisi*, 23(2), 221–232.

Şaylan, G. (1995). *Değişim, küreselleşme ve devletin yeni işlevi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Şenkal, A. (2005). *Küreselleşme çağında sosyal politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Terzioğlu, O., & Çağla, C. (2021). Büyük Buhran ve Amerika’da sosyal politika. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(41), 871–926.

Toprak, D. (2015). Uygulamada ortaya çıkan farklı refah devleti modelleri üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 151–175.

Topuz, S., & Öz, M. (2014). Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının istihdam durumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 149–158.

T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2025, Eylül 28). *Cumhurbaşkanlığı Kabinesi*. <https://www.tccb.gov.tr/kabine/>

Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275–305.

TÜİK. (2025). Sosyal Koruma İstatistikleri, 2023. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sosyal-Koruma-Istatistikleri-2023-53560#:~:text=Sosyal%20korumaya%20%20trilyon%20693,ile%20sosyal%20koruma%20yard%C4%B1mlar%C4%B1%20olu%C5%9Fturdu.\(Erişim+Tarihi:+14.11.2025\).](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sosyal-Koruma-Istatistikleri-2023-53560#:~:text=Sosyal%20korumaya%20%20trilyon%20693,ile%20sosyal%20koruma%20yard%C4%B1mlar%C4%B1%20olu%C5%9Fturdu.(Erişim+Tarihi:+14.11.2025).)

Ünal, R., & Gedik, M. (2022). Türkiye’de göç yönetimi ve sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 52–70.

Ünsal, E. (2010). *İktisada giriş* (İkinci Baskı). Ankara: İmaj Yayıncılık.

Wallace, E. (1950). The origin of the social welfare state in Canada, 1867–1900. *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, 16(3), 383–393. <https://doi.org/10.2307/137811>

Yeler, A. (2019). Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi* (Güz), 14–17.

Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Türkiye’de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145–158.

Zengin, E., Şahin, A., & Özcan, S. (2012). Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), 133–142.

Zengin, O., & Çalış, N. (2017). Türkiye’de sosyal hizmet araştırması: Son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezler üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1260–1273.